

Cercle d'histoire
d'archéologie et de
folklore d'Uccle
et environs

Geschied- en
heemkundige kring
van Ukkel
en omgeving

UCCLENSIA

Bulletin Bimestriel — Tweemaandelijks Tijdschrift

Novembre — November 1981

Numéro 88

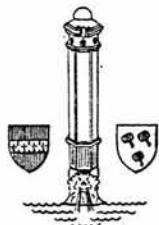

UCCLENSIA

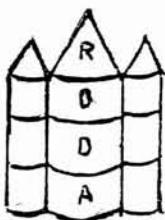
Organe du Cercle d'histoire,
d'archéologie et de folklore
d'Uccle et environs, a.s.b.l.
Rue Robert Scott, 9
1180 Bruxelles
Tél. 376 77 43 - C.C.P. 000-0062207-30
novembre 1981 n° 88

Orgaan van de Geschied- en
Heemkundige Kring van Ukkel
en omgeving, v.z.w.
Robert Scottstraat 9
1180 Brussel
Tel. 376 77 43 - P.C.R. 000-0062207-30
november 1981 nr 88

S O M M A I R E - I N H O U D

Bref historique de la propriété Delvaux	p.2
Ukkel en de oude kerk	p.3
door J. Daelemans	
Anciens noms de rues d'Uccle	p.4
par H. Ryckaert	
Les stations du chemin de croix de l'église St-Pierre à Uccle (suite)	p.6
par Y. Lados van der Mersch	

Les pages de Roda-De bladzijden van Roda

• Petite histoire de Roda	p.7
Hoe helpen wij onze vrienden de vogels	par
door L. Collin	p.8

En couverture: Propriété Delvaux par G. Winterbeeck

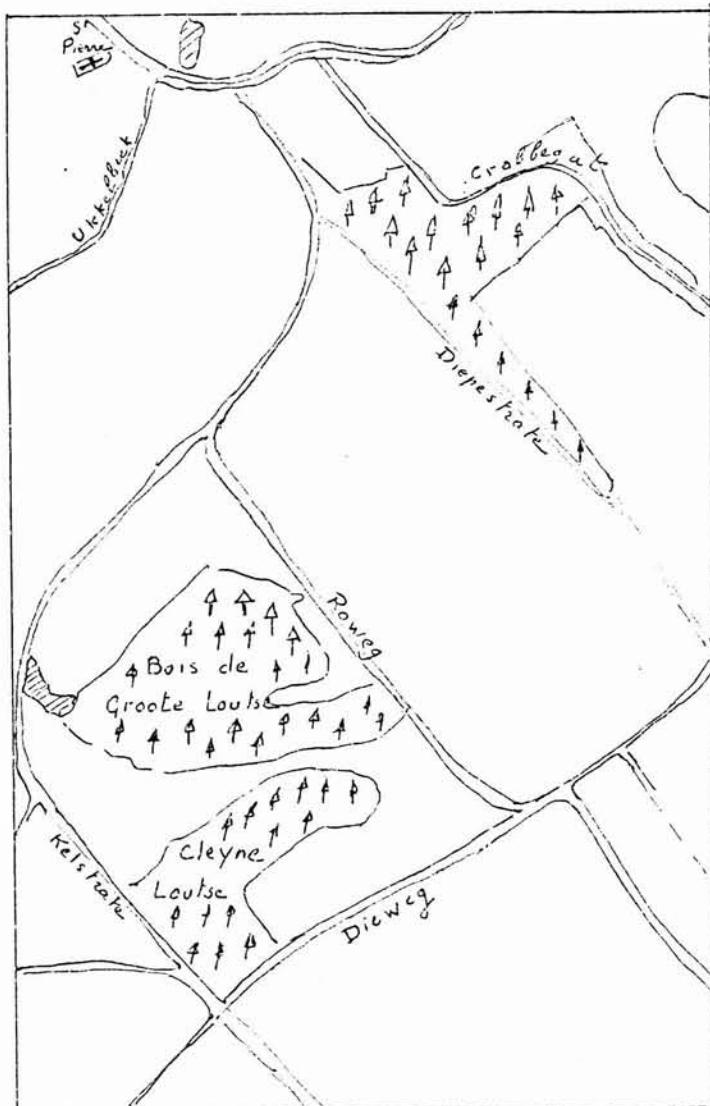
BREF HISTORIQUE DE LA PROPRIETE "DELVAUX"

Comme nous le signalons par ailleurs, un permis de lotir vient d'être sollicité pour cet important espace vert ucclois.

Il nous a paru donc opportun de reprendre ici brièvement l'historique de cette propriété tel qu'il a pu être établi par M. Jacques Lorthiois.

x x x

De part et d'autre de la vallée que suit encore aujourd'hui fidèlement l'avenue Vanderaey, s'étendaient jadis deux bois : le Cleyne Loutse au sud, vers le Dieweg et le Groote Loutse au Nord, qui est l'actuelle propriété Delvaux.

Pour ce dernier bois, on retrouve les orthographes suivantes : Loetsel en 1530, Groote Louts en 1741, Loudtsen en 1750, Loutsen en 1757, Loutse en 1780 et Groote Loutse en 1811.

Le bois de Groote Loutse faisait partie de temps immémorial de la seigneurerie d'Overhem. En 1393, celle-ci passa par achat à Walter de Kersbeke, seigneur de Stalle. Toutefois Jean de Kersbeke, fils du précédent, céda une partie d'Overhem, y compris le bois de Groote Loutse, à Philippe Hinckaert, déjà possesseur du Hof ten Hove (Ferme Rose).

Après Philippe, le bois passe à sa fille, Jacquemine Hinckaert; il échoit ensuite à Jean d'Opheu puis à ses cousines Jeanne-Marie et Elisabeth van Doirne, dites Van Sompeke (1554).

Le bien est vendu en 1577 à Jean-Baptiste Maes, avocat fiscal au conseil de Brabant. Il reste durant un siècle aux mains de la famille Maes.

Philippe de Herzelles, chancelier du Brabant, époux de Barbe Maes, vend le bien à Charles-Ghislain de Fiennes, vicomte de Fruges, haut-bailli de Bruges et du Franc.

En 1780, Adélaïde-Félicité de Fiennes vend le bois à Lambert de Lamberts (1).

En 1812, la succession de Lambert de Lamberts, dernier possesseur du fief de ten Hove et d'une partie de celui d'Overhem, est partagée. Le Grote Loutse est attribué à Henri-Joseph Libotton.

Le croquis que nous publions montre la situation existante en 1837 selon le plan de Vandermaelen.

C'est donc par la suite que fut lotie la portion orientale du bois, longeant le Roweg (aujourd'hui rue Colonel Chaltin) et que fut construit le château.

(1) Voir A. Wauters - Histoire des environs de Bruxelles.

UKKEL EN DE OUDE KERK

(uit de eerste hoofdstuk van "Uccle Maria's dorp" door J. Daelemans - Brussel 1858)

Uccle is een der oudste gemeenten van de Brusselse omstreken. Haer naem, die voortyds Uclos, Hucle, Uckele en Ucle geschreven werd, beduidt door zynen uitgang loo, dat hier vroeger bykans alles woud of bosch was. Dat dit bosch een Ukko, dien noordsche volkeren als dondergod vereerden, was toegewyd, houden sommigen staen; doch dit keuren anderen af, denkende dat de aenvang van den naem slechts eene ontvorming van eek is, en dat Uccle of Ucloo 't zelfde geldt als Eekloo of Eekbosch. Maer dewyl er weinige plaetsen in dietsche landen zyn, wier namen op de zelfde wys beginnen, schynt het onmogelyk iets zeker daer over te kunnen vaststellen.

Het waren de heiligen Amandus en Hubertus die best gelukten met het zaad van 't christelyk geloof in dit gewest te verspreiden. Men leest van den eersten dat, als hy langs deze kanten 't getal der geloovigen door zyne predicatiën tamelyk aengegroeid zag, hy het steenen huis van eenen ryken christen te Vorst in eene kerk veranderde, en ter eere van den heiligen dionysius aan God toewydde, en dat hy er verders eenen priester plaatste, die de heilige Alena in 't geloof onderwees en doopte. Van den anderen weet men dat hy zynen iever tot de inwooners van Sonienbosch uitstrekte, dat hy zelfs op het einde van zyn leven te Tervueren kwam om er de kerk te wyden, en dat hy te dier gelegenheid met de ziekte aengerand werd, die hem op korte dagen tevens de dood toebragt en in 't bezit stelde van het eeuwig geluk, in 't jaer 727.

Kon men met zekerheid aennenmen wat er over de wyding der oude kerk van Uccle door sommige schryvers verhaeld wordt, dan zou er geen twyfel overblyven of dit dorp was omrent het jaer 800 door een aenziendlyk getal christenen bewoond en van zekere aengelegenheid in 's menschen oogen. Ziehier wat men aengeteekend vindt. Rond dit jaer, schryft men, werd er eene fraeije kerk gebouwd die door den paus Leo III, onder den titel van Sint Peeters banden, gewyd werd. De stadhouders Christi was vergezeld door keizer Karel-den-Grooten en door Gerbaldus, bisschop van Luik. Men wil dat te dier gelegenheid Carloo zynen naem kreeg, als ware dezelve samengesteld uit die van keizer Karel en paus Leo, die daer zouden stil gebleven zyn, en dat Stalle dan ook dus genaemd werd, omdat die twee doorluchtige mannen daer hunne peerden ter stal zouden doen stellen hebben. Ingevolge diens verhaels, had men op

den voorgevel der oude kerk gezet dat zy door paus Leo III gewyd was, en op den toren eene drydubbele kroon geplaatst, die de pauzelyke tiare of myter verbeeldde. Deze kerk, gelyk vele andere rondom Brussel, zag verscheidene malen veel af, uit hoofde der oorlogen, die de ketters den godsdienst aendededen, doch men heeft hier geene wydloopige berigten van.

In de XVIe eeuw leed zy ook van den brand, die den toren in asch legde; in die omstandigheid toonden de inwooners den loffelyksten iever. Om den toren te herbouwen deden zy buitengewoone offeranden, verkregen van 't opperbestuur, den 17 augustus 1598, zes eiken en den 6 mei 1606 verkochten zy eenige broeken of weiden om, met het hier uitkomende geld, het begonnen werk te kunnen voltrekken.

Tot den jare 1559, eer hier te lande nieuwe bisdommen ingerigt werden, stond Uccle onder Kameryk en maakte deel van 't aertsdiakonaet en van de dekeny van Brussel. In 't gezegde jaer werd het nieuw aertsbisdom van Mechelen uit het bisdom van Kameryk gesneden; te dien gevolge werd het Brusselsch aertsdiakonaet afgeschaft, en de oude dekeny in onderdelen gescheiden; doch Uccle bleef binnen de afdeeling die den titel van dekeny van Brussel langs het Oosten behield. Die staet van zaken bestond tot den jare 1801. Door 't Concordaet, hetwelk alsdan tusschen Paus Pius VII en keizer Napoleon I gesloten werd, moest er veel veranderd worden. Dus gebeurde het dat Uccle, 't hoofd van een vrederecht geworden, in 't geestelyk ook zekere voorregten kreeg, en dat er door den aertsbisschop van Mechelen, Joannes Armandus de Rocquelaure, eene dekeny werd ingesteld, waer zy de byzonderste parochie van is.

Om 't geen hooger van keizer Karel verhaeld is, schynt Sint-Peeters kerk te Uccle eerst de eigendom van de fransche koningen geweest te zyn; uit hunne handen kwam zy waerschynlyk, gelyk al de byliggende, in die van de hertogen van Brabant, toen deze leen opgeregt werd, en verder geraekte zy onder de bisschoppen van Kameryk. Wat hier ook van zy, ten jare 1105 schonk de zalige Odo, welke dien zetel bekleedde, het patroonaetschap van die kerk met al de toebehoorten aan de abdy van Afflighem; doch er valt te twyfelen of die gift ooit uitgevoerd werd; want twaalf jaren later maakte de aertsdiaken Walterus dit patroonaetschap vast aan de abdy van Vorst; zoo dat de Abdis van dit klooster den pastoor hier mogt noemen, onder goedkeuring nogtans van den bisschop, die hem ook moest instellen. Aen de zelfde abdy bevielen in gevolge dier gift van 1117 de helft van de kleine tienden en de helft aan den pastoor van Uccle, die ook de nieuwe tienden genoot : de groote tienden werden verdeeld tusschen het kerkfabriek van Sinte Goelen en deszelfs scholaster.

Omdat er hier eene doopvont was, toen er nog maer weinige parochiën dit voorrecht hadden, namen somtyds de pastoors van Uccle den titel van Plebaen; aldus noemde zich de pastoor Petrus in eene oorkonde van 't jaer 1251.

Er was hier ook toen eene kapelry van O.-L.-Vrouw, bestaende uit honderd en vier missen 's jaers, die aan de pastory toekwamen, en Joannes van Carloo had er eene wekelyksche misse ingesteld en de gemeente eene bezetting van twee en zeventig missen 's jaers.

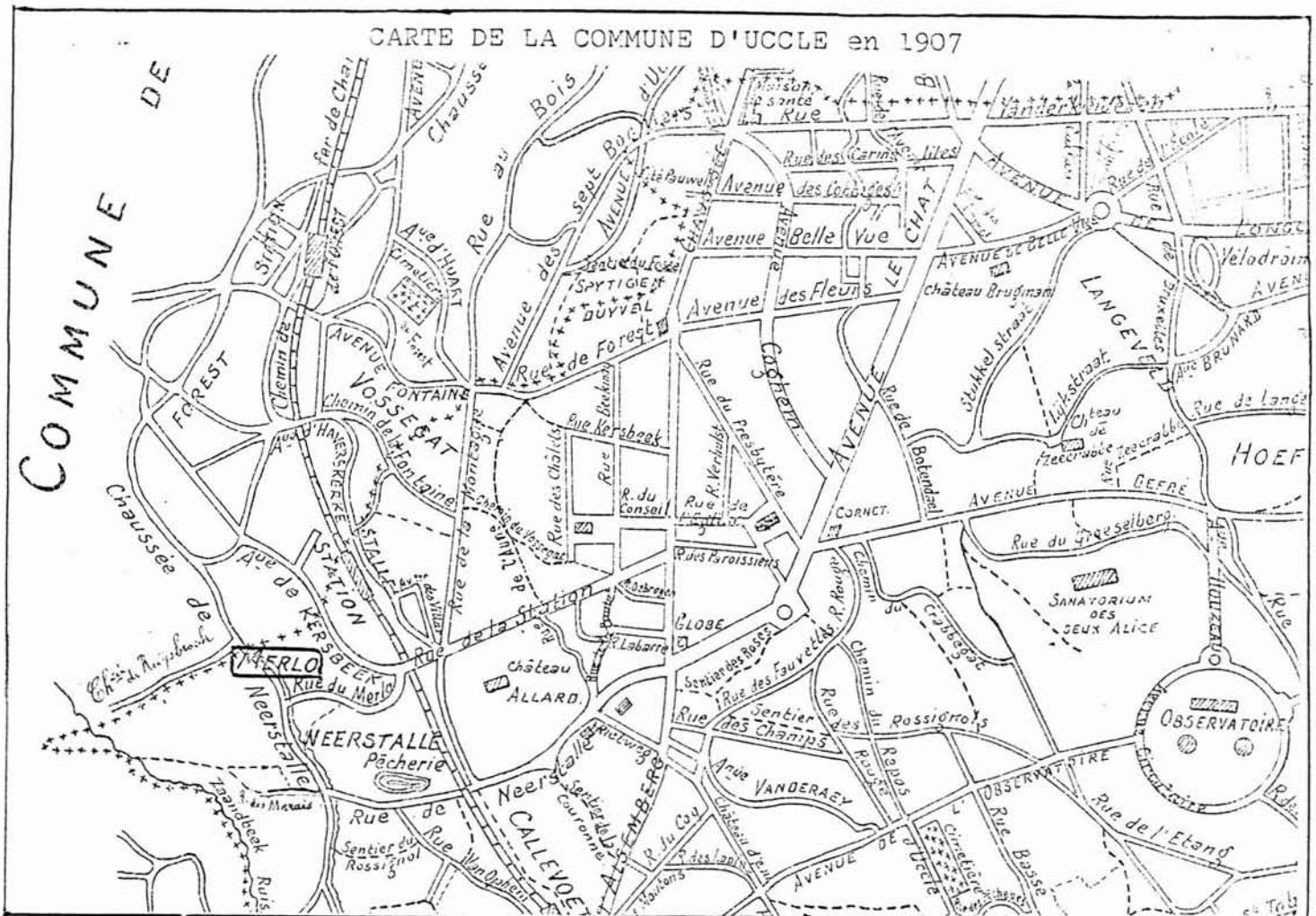
ANCIENS NOMS DE RUES D'UCCLE

Lors de l'exposition "Aspects économiques et financiers de l'histoire de Bruxelles", organisée par la Banque Nationale de Belgique dans le cadre du millénaire, il y avait un plan de Bruxelles, dessiné et gravé par Auguste Verwest et imprimé chez GrouweLoos à Bruxelles en 1910. Sur celui-ci, se trouvent des anciennes dénominations de rues d'Uccle qui, j'espère, seront utiles aux chercheurs de l'histoire d'Uccle.

- Ancienne dénomination : 1. Sentier de Boendael
 Nom actuel : - Avenue Juliette
2. Rue de Bruxelles
 - Avenue Copernic, avenue de Saturne et
 rue Edith Cavell
3. Zeecrabbeweg
 - rue Zeecrabbe
4. Rue des Paroissiens
 - Rue des Fidèles
5. Rue de la Station
 - Rue Victor Allard
6. Rue du Presbytère
 - Rue du Doyenné
7. Rue de la Poste
 - Rue du Postillon
8. Rue des Chalets
 - Rue Auguste Danse
9. Rue de Forest jusqu'au Spijtigen Duivel
 - Rue Joseph Bens
10. Rue du Japon
 - Rue Général Mc Arthur
11. Rue de l'Eglise - depuis l'église St. Pierre
 jusqu'à la chaussée d'Alsemberg
 Rue du Conseil - depuis la chaussée d'Alsemberg
 jusqu'à la place J. Van der Elst
 - Rue Xavier de Bue
12. Avenue de Belle Vue - depuis le rond-point Churchill
 à la chaussée d'Alsemberg
 - Avenue Winston Churchill et avenue Albert
13. Rue Kersbeek
 - Rue Alphonse Asselberghs
14. Rue des Fleurs
 - Avenue Floréal
15. Rue du Chat
 - Rue de la Mutualité
16. Rue de l'Avenir
 - Rue de la Seconde Reine

Henri RYCKAERT.

N.B. : Le plan que nous publions ci-après et qui date de 1907 permettra à nos lecteurs de retrouver encore quelques dénominations anciennes de rues ou cloises.

LES STATIONS DU CHEMIN DE CROIX DE L'EGLISE ST. PIERRE A UCCLE (Suite)

Melle. Lados van der Mersch nous entretient cette fois des vicaires J. Daelemans et J.F. Beeken qui offrirent la 8ème station (Jésus console les filles de Jérusalem).

x x x

Parlons d'abord du vicaire Daelemans.

Il naquit à Malderen le 10.09.1816, commune du Brabant située près de la Flandre Orientale. Son père, natif de Liezele (prov. d'Anvers) était cultivateur et se maria le 24.05.1814 à 8 heures du matin devant Ange Van Nuffel, maire et échevin de l'Etat-civil de Malderen avec Jeanne Van Linthout, native dudit lieu, âgée de 27 ans, fille de Jean-François et de Marie-Françoise Van Cutsem.

Vicaire à Uccle, l'Abbé Daelemans écrivit en 1858 un livre difficile à trouver actuellement et consulté par quiconque écrit sur Uccle. Il s'intitule :

UCCLE, MARIA'S DORP

et est dédicacé :

"Aen den Zeer Eerdeelen Heer FRANCISCUS VANDERBIEST, die gedurende achttien jaren de parochie van Uccle, met veel iever, als een ware herder bestierde, die er den zoeten eerdienst van Maria steeds zoo vurig verspreidde, die als deken aller zyner onderhoorige pastoors herten won en vereenigde; thans met den titel van verdienstvollen deken vereerd door Zyne Eminentie den Kardinael Sterkx, Aertsbisschop van Mechelen, zy dit boekje opgedragen door zynen gewezen onderpastoor en zeer ootmoeidigen dienaer Josephus Daelemans.

Uccle, op den feestdag van den H. Joannes-Baptista."

Le vicaire Daelemans fut nommé curé à Rhode, paroisse de St. Genèse, le 14 août 1858. (Rappelons que la paroisse de Sainte Barbe et celle de Notre-Dame-Cause-de-notre-Joie ne furent créées que plus tard).

Il avait une très belle écriture. Quel plaisir de parcourir les registres paroissiaux de son époque, modèle du genre !

Une épidémie de choléra sévit à Rhode entre le 25.07.1866 et le 18.09 de la même année. Elle fit 185 victimes; le lundi de la kermesse (le lundi après le 25 août), il y eut 21 inhumations.

A la fin de l'année 1866, le curé Daelemans avait noté dans le registre des décès : "Finnis anni in qua Deus optimus maximusque parochus nostram graviter visitavit per epidemiam dictam Cholera morbus".

R.I.P.

M. Van Nerom, à qui nous devons ces quelques notes, a relevé pour nos lecteurs l'acte de décès du curé Daelemans :

"Anno 1880. Die 3a. augusti hora 3° vespertina, obiit R.D. Josephus Daelemans, 22 annos parochus in hac, filius Antonius et Joanna Van Linthout; etate 64 annorum 4 mensium 24 dierum.

Quod attestor

Victor Peiren, Desservitor".

x x x

C'est à Onze-Lieve-Vrouw-Tielt (Thielt-Notre-Dame) que naquit le 14 avril 1825 le vicaire Jean-François Beeken, fils de Jacques âgé de 30 ans et de son épouse Anne-Caroline Peeters.

Vicaire d'abord pendant 7 ans à Nieuwrode près d'Aarschot, il fut désigné en la même qualité à St. Pierre à Uccle et était contemporain du vicaire Daelemans.

Il fut nommé curé à Oirbeek-lez-Tirlemont le 5 janvier 1850 et y resta jusqu'au 27 mars 1857.

Dans les registres de la fabrique d'église, il est fait mention qu'en 1854, la cure a été agrandie, puis on en a construit une nouvelle.

Le curé Beeken mourut à Oirbeek le 14 avril 1878.

Y. Lados van der Mersch.

LES PAGES DE RODA - DE BLADZIJDEN VAN RODA

PETITE HISTOIRE DE RODA

Il était une fois... quelques passionnés d'histoire locale décidés à faire revivre le passé de notre commune.

Quelques... c'est beaucoup dire, puisqu'ils n'étaient que quatre en cette soirée du mardi 9 novembre 1971 où fut fondé Roda, cercle d'histoire et de folklore de Rhode.

Le feu soulevant les montagnes, ils ne se décuragèrent pas après des débuts si modestes et ils lancèrent une enquête sur tous les monuments, sites et toponymes de la région présentant un intérêt historique, esthétique ou folklorique. De ses résultats naquit deux ans plus tard une brochure aujourd'hui pratiquement épuisée.

Au début de 1972 aussi, Roda reprit le dossier de la ferme de Boesdael, ouvert par le Cercle d'Histoire d'Uccle et Environs. Conduit sur les lieux par nos soins, l'architecte de la Commission des Monuments et des Sites se passionna pour ces vieux bâtiments et son rapport enthousiaste ne fut certainement pas étranger à la décision de classement prise en 1973, grâce à la contribution d'autres cercles encore.

Des conférences consacrées à l'ensemble de l'histoire rhodienne, aux sites et monuments disparus ou menacés, au général Lecharlier (créateur de la ferme Blaret), des promenades vers les fermes de Creftenbroek et de Boesdael, à Sept Fontaines, au moulin Winderickx, en forêt de Soignes contribuèrent à faire mieux connaître aux Rhodiens leur patrimoine historique et esthétique.

Points culminants des débuts de notre cercle : les expositions, consacrées en décembre 1973 à la ligne ferroviaire Bruxelles-Luttre-Charleroi, et en février 1974 à un panorama de l'histoire de Rhode, attirèrent de nombreux visiteurs.

Des circonstances extérieures freinèrent malheureusement nos activités de 1975 à 1977. Dès avril de cette année, cependant, elles reprirent avec la réalisation d'un film sur Rhode, qui exigea deux ans d'efforts, mais qui marqua le deuxième point culminant de notre cercle, en rassemblant plusieurs centaines de spectateurs lors de ses projections publiques.

Depuis 1977 aussi, reprirent nos promenades (aux confins de Waterloo, à Lansrode, en forêt de Soignes, vers Alsemberg, vers Linkebeek) et nos conférences (sur le lotissement de la forêt de Soignes au 19ème siècle, sur les fermes de Rhode, sur l'histoire ancienne de Rhode).

L'exposition de cartes postales - posters qui accompagna la première projection de notre film remporta aussi un grand succès.

Dernière activité importante que nous ayons organisée, notre exposition consacrée au quartier de l'église Notre-Dame-Cause-de-Notre-Joie (Espinette Centrale), il y a tout juste un an.

La dernière, Evidemment non ! Nous avons encore plein de projets. L'exposition que nous annonçons par ailleurs n'est que le premier d'entre eux.

HOE HELPEN WIJ ONZE VRIENDEN DE VOGELS ?

Het aanbrengen van nestelkastjes is een van de meest doeltreffende van vogelbescherming, maar onrechtstreeks tevens ook bescherming van onze velden, tuinen, boomgaarden en bossen, kortom weer van onze eigen belangen. Het is inderdaad zo dat de meeste zangvogels nuttig zijn als verdelgers van overtallige insecten. Het zijn nu deze soorten die het liefst nestelkastjes gaan betrekken. Buiten hun nut als insectenvangers verlevendigen ze ook ons leefmilieu met hun kleur en gezang. Ze zijn trouwens de enige grotere in het wild levende dieren die onze tuinen, zelfs in de steden, nog bewonen.

Hoe een nestelkastje bouwen ?

Een goede nestelkast moet aan een paar normen beantwoorden. De vogel moet er eerst en vooral graag in wonen en hij moet alle kansen krijgen om zijn voedsel groot te ontvangen. De controle en de schoonmaak moeten gemakkelijk kunnen gebeuren.

Het deksel moet dus los zitten, eventueel ook de bodem, en de bouw dient eenvoudig, sterk en goedkoop te zijn. De modellen die volgen blijken door ondervinding aangepast aan de vogelsoorten die in kastjes nestelen. Deze modellen worden trouwens aanbevolen door de "Belgische natuur- en vogelreservaten".

Een paar wenken

1. De mezennestkastjes worden na het verlaten van het nest bezocht door spechten, die in het verlaten nestmateriaal allerlei organismen vinden. Hiertoe hakken zij de vliegopening groter. Dat heeft dan weer voor gevolg dat het volgende jaar deze kastjes kunnen bezocht worden door ringmussen en spreeuwen, die dan minder gewenst zijn dan de mezensoorten. Hiertoe brengt men rond de vliegopening bij mezennestkastjes een zinken plaatje aan van ongeveer 7 cm op 7 cm.
2. In principe hangt men voor een bepaalde soort 10 à 12 kastjes per hektare. De ondervinding heeft ons echter geleerd dat men dit aantal mag opdrijven indien blijkt dat alle kastjes bewoond zijn. Er rekening mee houden dat roodstaarten, boomkruipers en vliegevangers minder verspreid zijn dans de verschillende mezensoorten.
3. Best is kastjes te hangen zodanig dat de vogels van enige afstand vrij kunnen aanvliegen, dus aan bomen, niet in dichte struiken. Men hangt ze op 2 m à 2,5 m hoogte en niet volop naar het zuiden gericht indien de plaats sterk door de zon wordt beschenen. De jongen kunnen sterben door te hoge temperatuur.
4. De winter staat nu voor de deur en meteen ook de beste tijd voor het ophangen van de kastjes. Februari is nog goed, maar na maart kan men er voor het komende broedseizoen geen volledig sukses meer van verwachten.

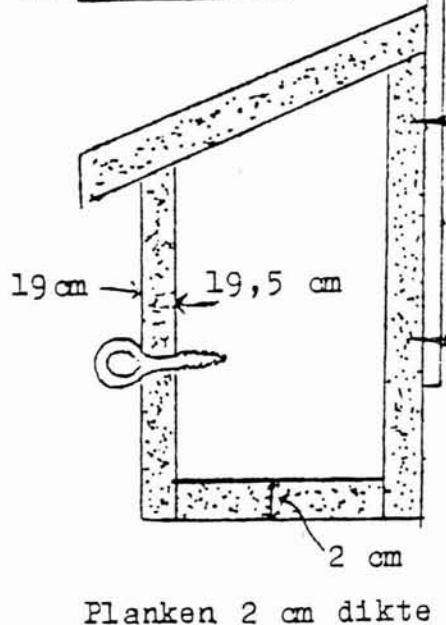
De meeste stad- en parkvogels zoeken reeds zeer vroeg een territorium uit en verkeren dan de gebeurlijke nestgelegenheden. Minstens eens per jaar, liefst dadelijk na de afloop van de broedtijd, dus in augustus, moeten de kasten schoongemaakt worden, d.w.z. de oude nesten waar allerhande ongedierte in huist, worden verwijderd en de hoeken worden met een stevige borstel gereinigd. Door het uitnemen van de bodem kan die schoonmaan grondig gebeuren.

En ... vergeet niet dat de bewondering en liefde voor het leven in al zijn uitingen opgewekt wordt door werkelijk kontakt. Zien is kennen. Uw nestelkastjes zijn een bron van ideale waarnemingsmogelijkheden. Wat in de natuur moeilijk te bereiken valt hebt u daar dan bij de hand.

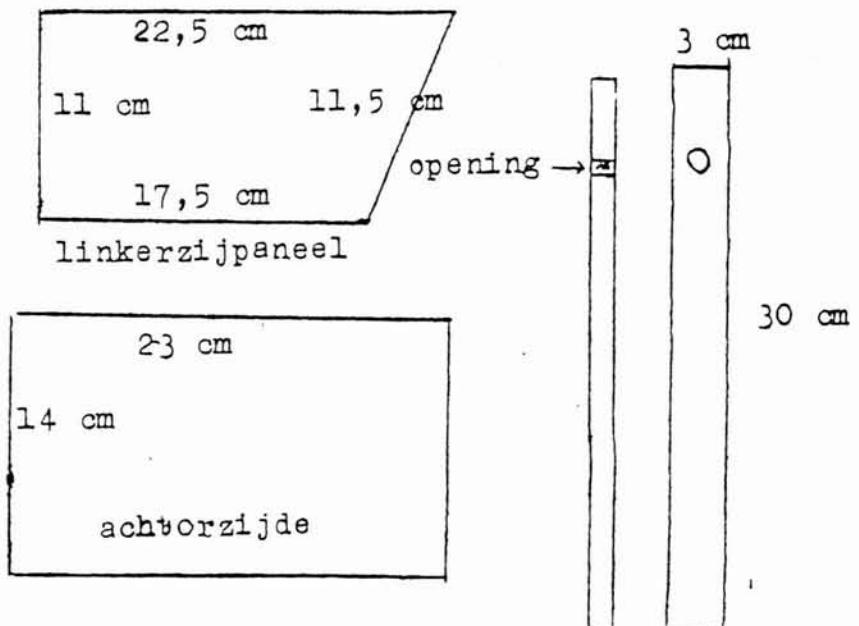
Veel sukses en observatiegenot !

Luc COLLIN.

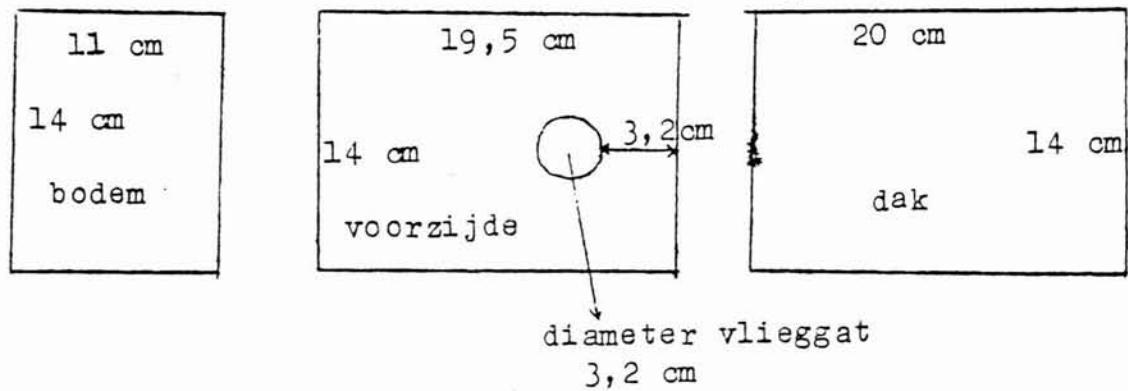
1. Voor mezen

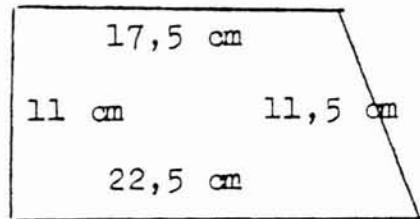
Maak zelf een nestkastje!

metalen plaatje voor ophanging

In plaats van een metalen plaatje voor ophanging kan men ook gewoon een opening boren in het achterpaneel voor ophanging met een nagel

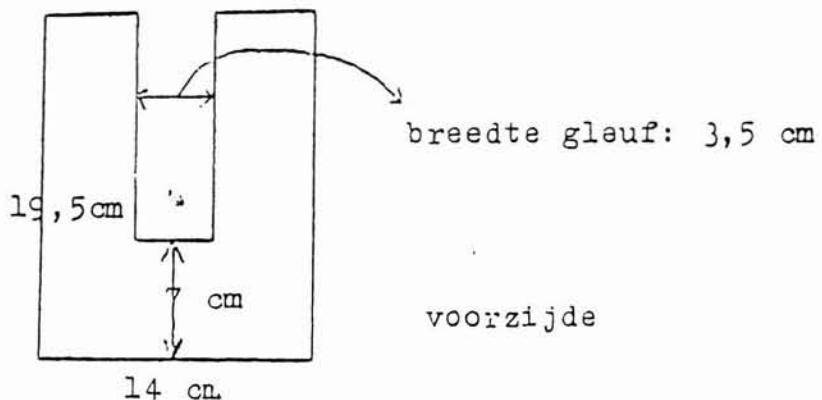

Voorpaneel niet vastnagelen maar vastschroeven met 2 oogschroeven! De nestkastjes moeten kunnen gereinigd worden!

Afgewerkte kastjes binnenleveren, Natuurbeschermingskomitee Consciëncestraat, 53, Halle

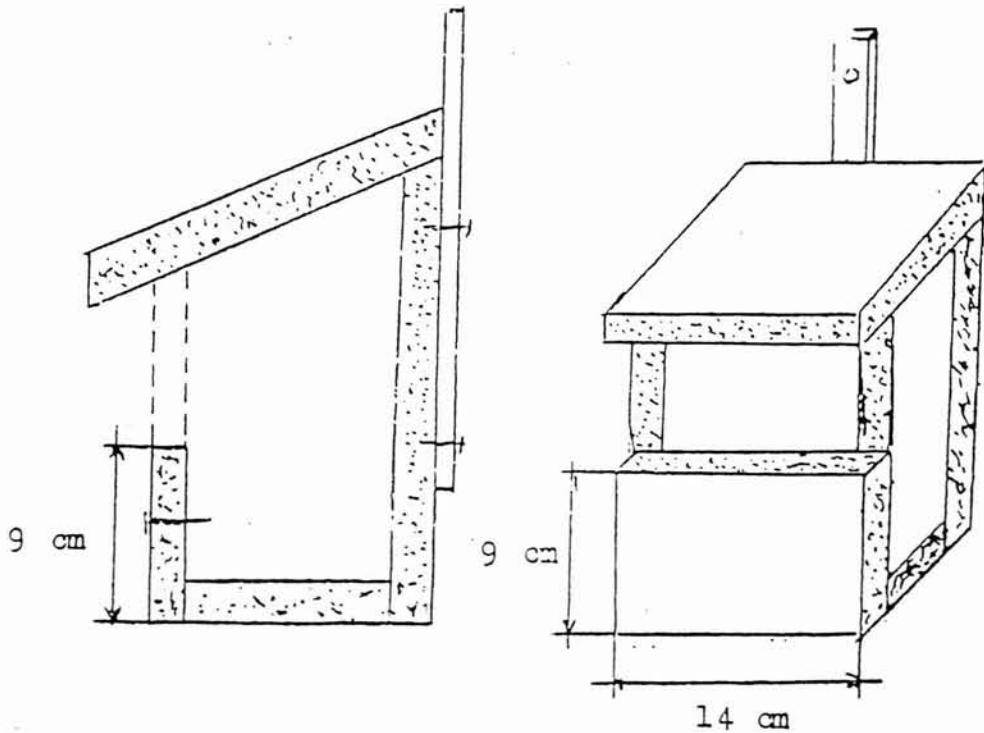
2. Voor roodstaarten

Roodstaarten verkiezen eerder een ander type van nestkastje: i.p.v. een vlieggat wordt het nestkastje voorzien van een gleuf vooraan. Voor het overige blijven de afmetingen gelijk.

3. Voor grauwe en bonte vliegevanger

De vliegevangers geven de voorkeur aan een nestkastje dat vooraan nogenoeg helemaal open is. Als voorpaneel volstaat het onderaan een plank aan te brengen tot op 9 cm hoogte. De andere afmetingen blijven gelijk.

Het voorpaneel mag hier worden vastgenageld: dergelijke kastjes zijn gemakkelijk te reinigen.

4. Voor boomkruipektjes

Deze soort geeft de voorkeur aan weer een ander type, nl met de vliegopening langs de zijkant. Hiertoe wordt in een zijpaneel een gleuf aangebracht van 3,2 cm op een hoogte van 9 cm (zie de bijgevoegde figuur). Vooraan is het nestkastje volledig dicht. Het voorpaneel met oogschroeven vastzetten om het te kunnen reinigen. De overige afmetingen zijn zoals bij de nestkastjes voor mezen.

